మండుతున్న మా ఊరు!

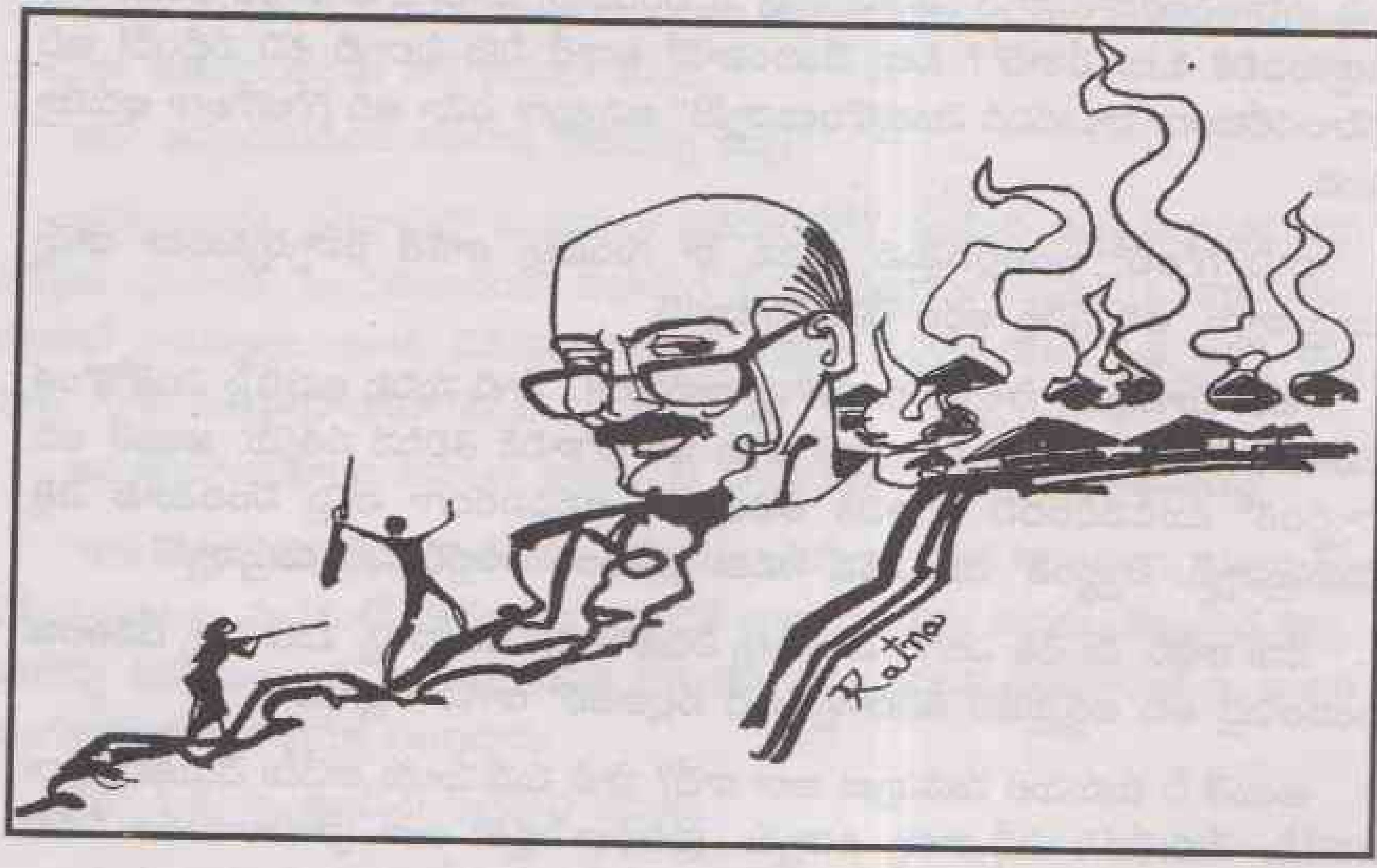

ఆరుపదుల వయస్సుకు అటోఇటోగా జరుగుతున్న ఈజీవితంలో ఈ మహాపట్టణంతో నా అనుబంధం అయిదు పదులకు అటో ఇటోగా. ఆరుపదుల్లో అయిదుపదులు తీసేస్తే ఇక మిగిలేది ఒక్క పదే. ఆ ఒక్క పదేళ్ళు మాత్రమే నేను పుట్టిన ఊరికీ నాకూ అనుబంధం. అయినా అదే మా ఊరు!

లేత గుండెల వాకిట్లో మా ఊరు చిత్ర విచిత్రమైన రంగు రంగుల ముగ్గులు పోసింది. మరుపురాని జ్ఞాపకాలకు అవి తీపిగుర్తులు!

ఏభైఏళ్ళ అనుబంధంతో ఈపట్టణం నిజంగా నాకునేర్పింది ఎన్నెన్నో పాఠాలు. పాఠం నేర్చుకున్నంత సేపే. తర్వాత షరామామూలే. తెలిసి తెలిసీ పప్పులో కాలెయ్యడం ఆ తర్వాత 'అయ్యో!' అని తలపట్టుకుని కూర్చోవడం.

ఎంతెంతమంది? చిత్రవిచిత్రమైన మనస్తత్వాలు...వాళ్ళతో పరిచయాలు...స్నేహాలు కలతలు...కన్నీళ్ళు....అపోహలు...అపార్థాలు– వ్యక్తం చేసుకోలేని చిత్రహింసలు! ఒక్కొక్కప్పుడు

గుండె ఆగిపోతుందేమో అనిపించేది. అయినా ఆగిపోలేదు. అప్పులు- అరెస్ట్ వారెంట్లు- కోర్టుల చుట్టూ ప్రదక్షిణలు... ఎదిగొచ్చిన పిల్లలు పెళ్ళిళ్ళు- కొంపలో కుమ్ములాటలు! ఈ బాధలు పడడానికంటే ఏ బావో గుంటో చూసుకోవడం మేలనిపించేది. అదీ చేయలేదు.

అందుకే ఇది జీవితమైంది!

ఈ జీవితం ఒక్కసారి వెనక్కు తిరిగి చూస్తే. నిర్మల జలపూరితమైన నిండు సరస్సు వంటిది కాదు. కొండల్లో కోనల్లో బండరాళ్ళ సందుల్లో చీకి పొదల గుండెల్లో పరిస్థితులను పరిసరాలను అనుసరించుకొంటూ పొంగుతూ కుంగుతూ ముందుకు సాగిన ఒడిదుడుకుల పిల్లకాలువ!

పడిన కష్టాలు, కార్చిన కన్నీళ్ళు!....నిజం మరపు మనిషికి ఒక వరం. లేకపోతే ఒక్క అడుగు ముందుకు సాగేది కాదేమో?

అయినా మాఊరుమాత్రం మరపురాదు. ఎలా మరిచిపోయేది?

పుట్టిపెరిగినమట్టి ఎండకుఎండి వానకుతడిసి అది వెదజల్లిన సువాసనలు... చెరకు గానుగలు ఆడుతున్నప్పుడు పాలు కాగికాగి పాగు పక్వానికి వస్తున్నప్పుడు అక్షరాల్లో ఒదగని కమ్మని వాసనలు... పూసి నునులేత పిందెలేస్తున్న మామిళ్ళు వెదజల్లిన సువాసనలు... ఆకుల మాటున కోయిలల కుహూ కుహూ రాగాలు....ముత్యాలమ్మ తిరునాళ్ళు...పొంగళ్ళు... తీర్థాకుల్లో ప్రసాదాలు... సంక్రాంతి సంబరాలు...కోడి పందాలు...పశువుల పండుగలు!

రేగుపండ్ల కోసరం కాళంగుంటలో బిక్కిపండ్లకోసరం చిలకలకొండదడిలో చెట్లెక్కు తున్నప్పుడు లేత పాదాల్లో ఎక్కిన ముళ్ళు పెట్టిన తీపి బాధలు...గూటంకొండ కుప్ప మీద, జారుడు బండ్లమీద పంతాలేసుకుని జారిన జారుళ్ళు...వెన్నెల రాత్రుల్లో కోలాటల కోపులు,ఉప్పర పట్టెలు, చెడుగుళ్ళు!

వీటన్నిటినీ తలదన్నేటట్టుగా మాఊరి గుండెపొరల్లో ఆత్మీయతానురాగాల దొంతర్లు!

ఇవన్నీ గుర్తుకొస్తే మనస్సుకు పదిపన్నెండేళ్ళ ప్రాయం వచ్చేస్తుంది. చిన్న నిక్కరు చొక్కా తొడుక్కుని పట్టుకున్నా నిలవకుండా పరుగులు తీస్తుంది. కాంతికంటే వేగంగా మా ఊరు చేరుకుంటుంది. అటువంటి సమయాల్లో నాకు కాళ్ళు నిలవవు. ఆ కాళ్ళకు చెప్పులు తొడుగు కొంటూ ఉంటే-

"ఆ పల్లె కొంపల్లో ఏఁవుండాదని? ఎవరుండారని? పిల్సి పిడికెడు మెతుకులు మొకాన ఇదిలించే ఒక అయినోళ్ళా పొయినోళ్ళా? మాటమాటకు మాఊరు మాఊరంటాడే ఈ మొగోడు! ఎట్టా ఎగులాడేదబ్బా ఈ మణిసితో? బతుకులో పొద్దు వాలిపోతా ఉందాది. ఎప్పుదు పొయ్ గూట్లో పడ్తిందో ఏంపాడో ఎవుడికెరిక? కొంపలో నిమ్మతిగా రామా కిష్టా అంటా పడుండకుండా కొంపలు కొళ్ళబోతా ఉణ్ణెట్టు ఎలబార్తా ఉండాదే?" అని శేష జీవిత బాధ్యతలను గుర్తు చేస్తూ ఉంటుంది- సూటిపోటు మాటలతో మాఇంటామె.

ఆమె అనడం. నేను వినడం. అనుకున్నది అనుకున్నట్లు జరిగిపోవడం సర్వసాధారణమై పోయింది ఈ బతుకులో.

అందుకే నేను బస్సెక్కాను. బస్సు కదిలింది. కదిలిన కొంచెం సేపటికే బైపాస్ రోడ్డు మీద వేగాన్ని పుంజుకొనింది. దూసుకొని ముందుకుపోతూ ఉంది.

బస్సులో అంతమంది తోటి ప్రయాణికులున్నా నన్ను ఒంటరితనం ఆవరించింది. అంతేకదా? అవసరం కోసం కల్పించుకొన్న ఒక్క చిన్న లోకం అది. ఆ లోకంలో ఎవడి ఆలోచన వాడిది. ఎవడి తాపత్రయం వాడిది. ఆ కారణంగా ఒకడితో ఒకడికి సంబంధమే లేనట్లుగా కూర్చున్నా, ప్రతి ఒక్కడికీ ఒక మనసు ఉంటుంది. అది అప్పుడప్పుడు చెప్పిన మాట వినకుండా చెల్లం చేసినా, ఒక్కొక్కప్పుడది బుట్టలో పాములా అణిగిమణిగి మనిషిని కనికరిస్తుంది. అటువంటి సమయాల్లో మనిషి మనసుతోనే మాట్లాడుకొంటాడు. నా పరిస్థితీ అదే. అయితే అనుకోనట్లుగా నా దృష్టి పక్కకు మరలింది. పక్కన ఇద్దరుకుర్రవాళ్లు. ఆ ఇద్దరూ నాలుగు చేతులలో ఒక సినిమా పత్రికను పట్టుకొన్నారు. ఆ పత్రిక పుటపుటలో సినిమా తారలబొమ్మలు. ఆబొమ్మల ఒంటిమీద ఒంపుసొంపులతో వాళ్లకొంటెచూపులు చిలిపిగా ఆడుకొంటున్నాయి. 'హు! ఏ పెద్దబాలశిక్షో సుమతీ శతకమో చేతపట్టుకోవలసిన వయసు. ఈ సినిమాలతో సినిమా పత్రికలతో బూతు సాహిత్యంతో ఈ తరం తరంగాని తరమైపోతున్నదే? అన్న ఆలోచన. ఒక నిట్టూర్పు.

అంతలో చెవులు చిల్లులు పడేటట్లు హారన్ మోతతో ఉన్నట్లుండి బస్సు ఒక్క ఊపుతో నిలబడింది. దాని గమనానికేదో అడ్డుపడింది. దానిని తప్పించుకొని బస్సు ముందుకు కదిలింది. నా మనస్సుకూడా అంతే. దాని ఆలోచనలకు అంతరాయం కలిగించిన కుర్రవాళ్లను వాళ్ల దారికి వదిలింది. నా ఇంటికి పరుగు తీసింది. నేను బయలుదేరుతూ ఉంటే మా ఇంటామె అన్నమాటలు చెవుల్ని తొలుస్తున్నాయి.

"బతుకులో పొద్దు వాలిపోతా ఉండాది. ఎప్పుడు పొయ్ గూట్లో పడ్తిందో ఏంపాడో ఎవుడికెరిక?"

నిజమే కదా?

ఇక్కడ ఈ పట్టణంలో కూర్చొని పల్లెలో అయ్య చనిపోయిన కబురు విన్నాను. ఆ తర్వాత అన్నెం పున్నెం అనుభవించకుండానే అన్న జీవితం ముగిసిపోతే విన్నాను. అయిదారేండ్లకిందట మాతోనే ఉండి నిండు నూరేళ్ల జీవితం పండించుకొన్న అమ్మ గతించడం కండ్లారా చూశాను. ఇంకా ఎందరో హితులూ సన్నిహితులూ చెప్పకుండా చెందకుండా పోయారు. ఇదంతా మనసులో మెదిలినప్పుడు కట్టలు తెంచుకొనే దుఃఖం. ఆ దుఃఖంలో ఒక రకమైన వైరాగ్యం. తనకేమీ పట్టనట్లుగా నడుస్తున్న కాలం. ఆ కాలం చావుపుట్టుకలు సహజమే కదా అన్న పాఠాన్ని నేర్పడం... ఓదార్చడం! ఇప్పుడు ఎప్పుడెప్పుడు ఎవరెవరు గతించారో కూడా మతికి రావడం లేదు.

నా ఆలోచనల్లో నేనుంటే, "అయ్యా! అయ్యా! మీ ఊరొచ్చేసింది. దిగండి! ఆ తర్వాత కావాలంటే తీరిగ్గా కూర్చొని ఆలోచించుకొండి!" అన్నట్లుగా నన్ను మా ఊరి గుంటకట్టమీద దింపి బస్సు తన దారిన తాను వెళ్లిపోయింది.

"ఏంది నీ తలతిక్క? ఏంవుండాదని నీకిక్కడ? ఎవుదున్నాడని నీకిక్కడ?" అని ఎదురుగా నిలబడి మా ఇంటామె నిలదీస్తున్నట్లుంది.

నిజమే. నాది తలతిక్కే. అక్కడ నాకు ఏమీలేదు. అంటే ఒప్పుకుంటాను. నువ్వు చెయ్యగలిగింది కూడా అక్కడ ఏమీ లేదు. అంటే ఒప్పుకుంటాను. ఎవ్వరూ లేరంటే? ఉన్నాడు కదా వెంకటరెడ్డి. వాడికోసమే బయలుదేరుతూ ఉంటే వాడే ఎదురుపడె. నేను ఎదుటపడ్తే వాడిమొగం వెయ్యి కేండిల్ బల్బు వెలిగినట్లు వెలిగిపోతుంది. అటువంటిది వాడిమొగాన కత్తివేటుకు నెత్తురు చుక్క లేదు. నన్ను చూస్తునే వాడి తల వాలిపోయింది. వినరాని ఏమాట వినవలసివస్తుందో అని నా గుండె గుబేల్మనింది.

అడుగు మీద అడుగ్గా వాడు నడుస్తున్నాడు. వాటి వెంట నేనూ. గమ్యం మాత్రం నాకు తెలుసు. అది ఆ గుంట కట్టమీద వారధి. చిన్ననాటినుండి అదే మా కొలువు కూటమి గదా? ఆ వారధి మీద కుర్చున్నాము. వెంకటరెడ్డి వంచిన తలెత్తకుండా ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆ మౌనాన్ని భరించలేని నా చూపులు ఎక్కడో చూస్తున్నాయి.

ఎదురుగా కొలిమి చింతమాను. ఆ చింతమానుకింద కొలిమి. ఆ కొలిమి చుట్టుపక్కల పది పన్నెండు గ్రామాలకు వరప్రసాదం. ఆవుల వేళప్పుడు ముట్టించిన కొలిమి ప్రతిరోజూ కన్నీకటి పడేదాకా మండుతూనే ఉండేది. మండిన కొలిమి మండుతూ ఉంటే పారలూ, కత్తులూ, కొడవళ్ళూ తొలికలు ఉళవాయిలువంటి సేద్యపు కొరముట్లు అక్కడ తయారయ్యేవి. వాటికోసం పడిగాపులు కాస్తూ రైతులు. ఆ చింతమానికింద ఎప్పుడు చూసినా ఒక చిన్నసైజు సంత జరిగినట్లుండేది. ఇప్పుడా కొలిమి పక్కన బూడిద కుప్పలో రెండు కుక్కలు పొర్లాడుతున్నాయి. ఇంకొక కుక్క వెనక కాలిని కొలిమి పైకి లేపింది. ఆ దారిన పోతున్న రెండు మూడు ఊరపందులు వాటిని చూసి గుర్‌గుర్ మంటున్నాయి. పెళ్లలు పెళ్లలుగా ఊడి పడి ఒక చిన్న త్రిభుజాకారంలా నిలబడిన కొలిమి. సామ్రాజ్యాన్ని పోగొట్టుకొన్న రాజుగారి తుప్పు పట్టిన కిరీటాన్ని తలపింపచేస్తూ ఉంది. గతాన్ని తలుచుకొని ఆ చెట్టు నిట్టూర్పుల్లా సాగిన కొమ్మలు. ఆ కొమ్మల సందుల్లో తగులుకొని పడమటి కొండల్లో పడబోతున్న సూర్యుడు. ఆ సూర్యుణ్ణి తరిమేసి ఆ రాత్రి తలదాచుకోవడానికి ఆ చెట్టుకు కైవారాలు చేస్తూ... గొంతులు చించుకొంటూ కాకులు!

"అన్నా! అరవై ఏళ్లు నెత్తిమీది కొచ్చినాయి కదా మనకు? ఈ మూడూళ్లల్లోనే కాదు- ఈ పాయకట్లో ఖూనీ జరిగింది నువ్వెప్పుడైనా విన్నావా?"

ఆ వేళప్పుడు ఆ రోజుల్లో ఎన్ని మందల గొర్రెలు? ఎన్నిమందల మేకలు? ఎన్ని మందల ఆవులు మేతకుపోయి తిరిగి వస్తూంటే ఆ గుంటకట్టుమీద గోధూళి సంజ వెలుగుతో పోటీ పడినట్లుండేది. ఏదో ఒక జాతర జరుగుతున్నట్లు కోలాహలంగా ఉండేది. ఇప్పుడా సందడే లేదే? అని ఆలోచిస్తున్నాను నేను. ఆ మాటలో ఉలిక్కిపడ్డాను. ఒక్కక్షణంలో గతంలో నుండి ప్రస్తుతానికి వచ్చి-

"ఏందిరా నువ్వనింది? ఈ ఊళ్లో ఖూనీ..."

"అవునన్నా అవును. మనూళ్లోనే ఖూనీ. కొంపల అవతారం చూస్తూంటే అర్థమై చావడం లేదా?"

ఎలా ఊహించను? తన ఇంట్లో కాదు. ఎవరి ఇంట్లో అయినా సరే. వాడు ఎవడైనా సరే!... కాలం తీరి చచ్చిపోతేనే ఒకరినొకరు కావిలించుకొని కంటికి కడివెడుగా ఏడ్చిన గుండెలు! ఆ గుండెల్లోనే బాకులు దించుకునే స్థాయికి ఎదుగుతాయనీ?...

"ఈ ఖూనీ ఎట్లా జరిగింది? ఎందుకు జరిగింది? అని మధనపడుతున్నావ్. అయినా మాట్లాడలేక పోతున్నావ్ గదన్నా!"

అది నా బలహీనతే కావచ్చు. వాడి మొగంలోకి చూడలేకుండా తల వంచుకొన్నాను.

"నువ్వు కాదన్నా తల వంచాల్సింది- తెల్లగా గుడ్డకట్టిన ప్రతివెధవ నాకొడుకు ఒక నాయకుడు కావాలన్న తపన తలవంచాల. ఆ తపనకు మనిషి ప్రాణాలనే పణంగాపెట్టే కిరాతకం తలవంచాల. ఓట్లు తండుకోవడం కోసరం వర్గాలను సృష్టించే దుష్ట సంప్రదాయం తలవంచాల".

"పోనీ, ఈ ఖూనీ ఎందుకు జరిగిందో ఎలా జరిగిందో చెప్పురా!"

"ఆనాడు కోళ్లతో పల్నాటి సీమలు... ఈ నాడు గ్రామ సీమలు."

"అంటే కోళ్ల పందాలతో పుట్టిందా పుండు?

"అట్లా జరిగినా దానికొక అర్థం పర్థం ఉండేదన్నా. అదిగాదే కత. ఎగవింటోళ్ల కోళ్లు దిగవింటోళ్ల పెళ్లోకి పొయ్యేనాయి. ఆ పెళ్లో పూతాపిందె మిందుండే గుమ్మిడిపాదు. దానిమింద పడినాయి. గెలిగి పాడుచేసినాయి. దిగవింటోళ్ల కడుపు రగిలింది. కోళ్లను వాళ్ల పెళ్లోకి రాకుండా చూసుకోమని హెచ్చరించినారు. అయినా ఈ పల్లె కొంపల్లో కోళ్లు మూసి పెడ్తే గంపలకింద ఉంటాయి. విడిచిపెడ్తే ఊరంతా పెత్తనం చూస్తాయి. పాపం! వాటిని ఎంతసేపని గంపలకిందేసి మూసిపెట్టేదాని కవుతుంది? అవి గూడా ఆడా ఈడా తిరిగి తిరిగి బొక్కడు మేత చూసుకోవాల గదా? సరే? ఒకటికి మూడుసార్లు కోళ్లు గుమ్మిడి పాదులమింద పడ్తే వాళ్లు సహించినారు. నాలుగోసారికి వాళ్ల ఓర్పు నశించింది. అన్నంలో అంత ఎలకల మందు కలిపినారు. గుమ్మిడిపాదు చుట్టూ చల్లినారు. కోళ్లు ఆ మెతుకుల్ను తిన్నాయి. తింటానే మెడలు వాలేసినాయి. కోళ్లు చచ్చిన కొంపలో మీసాలు మెలేసినారు. ఇంకేముంది? కోపంలో మనిషి మంచి చెడ్డలు ఎక్కడ ఆలోచిస్తాడు? 'మా కోళ్లను చంపేదానికి మీకు చేతయితే మాకేనా చేతగాకుండా పొయ్యింది?' అంటా వీళ్లు ఏకంగా ఎగవింటోళ్ల కుడితి తొట్లో ఎండ్రినే కలిపినారు. ఆ ఇంటి జోడు కోడెలు ఆ కుడితి తాగి గిలగిలా కొట్టుకుంటూ చచ్చినాయి."

"హుఁ! బాగుంది కదరా వరస. ఒకడు కోళ్లను చంపితే ఇంకొకడు కోడెదూడలకే ఎసురు పెట్టాడా?"

"అన్నా! కోడె దూడలన్నావే కానీ, దూడలా అవ్వి? రేసుగుర్రాలెందుకు వాటి ముందర? చూసేదానికి రెండు కండ్లూ చాలవే! అన్నా! వాడు మేపినాడు చూడు ఆ దూడల్ను? కడుపులో

పుట్టిన బిడ్డల్ను కూడా అంత ముదిగారంగా చూసిన పాపాన పోలేదు వాడు. మంచంమీద కూర్చుని పచ్చి కసువు మోపు ముందరేసుకోని ఈ చేత్తో ఆ చేత్తో మేపువాటి నోటి కందిస్తా ఉంటే... కొమ్ములకు తొడిగిన కుప్పుల్లో గజ్జెలు... మెడపట్టెల్లో చిరుగంటలు కలిసి సన్నగా సడి చేస్తా ఉంటే 'ఒరే నీ పాసు గూల! ఎప్పుడన్నా బిడ్డలకంత బువ్వ ఇంత ముదిగారంగా తినపించినా వంట్రా?' అని అడిగేవాళ్లే? ఆ గొడ్లు వాడి కండ్లముందరే గిలగిలా కొట్టుకుంటా చచ్చేకుందికి... ఎందుకులే వాడి బాధ? తిండితిప్పలు మానేసి నెత్తిన చేతులు పెట్టుకుని బోరోమని ఏడస్తా కూసుండె!"

"అంతేగదా మరి? రైతుకు అరోప్రాణం ఎద్దులే కదా? పోనీ, ఊళ్లో మద్దిస్తం..."

"మద్దిస్తమా? అయ్యోరామ! ఇంకా నువ్వు ఏకాలంలో ఉండావన్నా! సాకు దొరికితే చాలు. ఒకరి నొకరు సాధించుకోవాలని ఎదురుచూస్తా ఉంటే, ఇంకా మద్దిస్తం మాట తలపెట్టే నాదుడెవుడు?"

"పల్లెల్లో ఈ పరిస్థితి కలగటానికి కారణం ఏమంటావ్‌రా?"

"చెప్తి గదన్నా! తెల్లగుడ్డ కట్టిన ప్రతి వెధవ ఒక నాయకుడు కావాలన్న తపన. ఆ తపన ఊరిని రెండుగా చీల్చేస్తా ఉండాది. ఊళ్లో రెండు పార్టీలు. ఒక్కొక్క పార్టీకి ఒక నాయకుడు. వాడివెంట కొంతమంది వీరులు సందుదొరికితే చాలనిఎదురుచూస్తా కూర్చుంటారు. ఇప్పుడు దొరికెసందు. గొడ్లను పోగొట్టుకొని వాడట్టా నెత్తిమింద చేతులు పెట్టుకుని ఏడస్తాఉంటే-

"ఒరే పెట్టమారి నాయలా! ఎందుకురా యాడస్తావ్? ఏడ్చినా... మొత్తుకున్నా చచ్చిన గొడ్లు బతికి రాబొయ్యేది లేదు గదా! అయినా నా కొడకలకంత తిం'వురా? నాలుగు పెట్టకోళ్ళను చంపితే బంగారట్టా కోడెలకే ఎసురు పెట్తారా? ఇప్పుడు నువ్వు గాదురా యాడవాల్సింది. నీ పాణానికి పాణమైన కోడె దూడల్ను చంపినాడే వాడి పెండ్లాం యాడవాల. నువ్వు యాడస్తా ఉన్నెట్టు మొగుణ్ణి తల్సుకోని తల్సుకోని అది యాడవాల. లెయ్ రా లెయ్! నీ ఎనకాల నేనుండ్లా! పో! పాయ్ వాడి అంతు తేల్సుకో!" అంటా మీసంతిప్పి ఎగదోలె వాళ్ల పార్టీలీడర్. అంతే! కడుపు కాలినవాడు కత్తి చేతికెత్తుకుండె. పట్టపగలన్నా. పదిమంది చూస్తా ఉండగానే వేసేసె."

"ఎంత అన్యాయంరా ఇది? చినికి చినికి గాలీ వానా అయినట్టుందే వ్యవహారం. అయినా మనిషి ఎంత గింజులాడినా గీ కొట్టుకున్నా తాను ఇవ్వలేని ప్రాణాన్ని తీసేదానికి ఎవ్వరిచ్చారీ హక్కును? మనిషి ఈ మాత్రం ఎందుకు ఆలోచించలేక పోతున్నాడు?"

"ఆనాటి నుంచి అన్నా! ఏ క్షణంలో ఏం జరుగుతుందో అని ఈ మూడూళ్లు కూడు ఉడికినట్లు ఉడికిపోతుండాయి. ఇదంతా ఒక ఎత్తయితే, పోలీసోళ్ల సాధింపులు వేధింపులు ఇంకొక ఎత్తుగా ఉండాది. విచారణలు సాక్ష్యాలు. సాక్ష్యం చెప్తే ఎట్లనో? చెప్పకపోతే ఎట్లనో అని గుండెలు అరిచేతుల్లో పెట్టుకుని బతుకుతున్నాం. పోనీ! ఇది ఇంతటితో ఆగిపోతుందంటే ఆగదన్నా. ఎదురుపార్టీ ఒకటుండాది గదా? ఆ పార్టీకి ఒక నాయకుడున్నాడు కదా? వాడి నాయకత్వం బుజువు కావాలంటే వాడి మనుషులకు వాడు కత్తులు కట్టాల గదా?"

రైతు చెమటతో కంటికి పచ్చంగా కనిపించిన ఈ నేల మీద నెత్తుటి వాగులా? తాను అంత తిని పదిమందికి అంతపెట్టాలనే మనసంస్కృతీ సంస్కారాలకు అద్దంపట్టే ఈ పల్లెల్లో ఖూనీలా?

బాధతో మాట పెగల్లేదు.

దాదాపు జాము రాత్రి కావస్తూ ఉంది. మా ఊరి గుండెల్లో పేరుకొన్న అజ్ఞానం వంటి చీకటి లోకాన్ని దట్టంగా ఆవరించింది. కొలిమిచింతమాని మీద కాకులు సద్దుమణిగాయి. బురదగుంటలో కప్పలు ఈ పరిస్థితికి ఆక్రోశిస్తున్నట్లు అరుస్తున్నాయి. "ఇంక నువ్వూ, నేనూ ఎంత ఆలోచించినా ఆ వేదన పడినా ప్రయోజనం లేదన్నా! నువ్ లెయ్. పోదాం! ఇప్పిటికే వేళ మించిపోతూ ఉందాది. అంత తిని పడుకుందువుగానీ."

నిజంగా మాఊళ్లో అడుగుపెట్టడానికి నాకు ఏమాత్రం మనస్కరించలేదు. ఏదోఒకబస్సెక్కి కొంప చేరుకోవాలని ఉంది. అయినా వాడిమాట కాదనలేక వాడితో బయలుదేరాను. ఎవరో ఇద్దరు బద్ధశత్రువులు విధిలేని పరిస్థితుల్లో ఒకరి పక్కన ఒకరుగా నడుస్తున్నట్లుంది మా పరిస్థితి.

ఊళ్లో అడుగు పెట్టాము.

అది నలభైఏండ్లకిందట నేనుచూసిన పల్లెకాదు. ఆవేళప్పుడు వీధిలో పురుగు మెదలడం లేదు. మూసిన తలుపులు మూసినట్లే ఉంటే ఊరు బిసురోమని ఉంది. ఊళ్లో కాదు– ఏదో ఒక స్మశాన వాటికలో అడుగుపెట్టిన అనుభూతి. నా చిన్నతనంలో ఆ వేళప్పుడు వీధుల్లో నడుస్తూ ఉంటే ఎందరి పలకరింపులు? ఎన్నెన్ని ఎగతాళి మాటలు? ఒక వీధిలో ఉప్పరపుట్టి... ఒక వీధిలో చెడుగుడు... ఇంకొకవీధిలో కోలాటం.... వెన్నెలకుప్పలు, భజనగుడిలో భజన కీర్తనలు– ఈ కోలాహలమంతా ఇప్పుడేమయింది? ఎక్కడికి వలసపోయింది?

మనసు బరువెక్కింది. పట్టు బలవంతంగా అడుగులు ముందుకు పడుతున్నాయి. నడి ఊళ్లో నడుస్తున్నాము. అక్కడొక రాగిమాను. రాగిమాని కింద రచ్చబండ. అక్కడ ఎప్పుడూ పదిమంది. వాళ్లతో సందడి. ఇప్పుడు ఒక్కడు లేడు. ఎప్పుడో ఎవడో వంగి నాటిన మొక్క ఎవడైనా తలపైకెత్తి చూడవలసినంత మహావృక్షమైంది. నేనూ తలపైకెత్తి చూశాను. ఆకుల గలగలలు పక్షుల కిలకిలలు ఏమైపోయాయో? మోడై నిలబడి ఉంది ఆ పల్లె పరిస్థితికి ప్రతీకగా!

రచ్చబండకు వెంకటరెడ్డి ఇంటికి ఎంచినట్లు ఏడేడు పద్నాలుగు అడుగులు. ఆ చెట్టు గతి ఊరి పరిస్థితి మెదడును తొలుస్తూ ఉంటే మైళ్లు నడిచినట్లనిపిస్తూ ఉంది.

వెంకటరెడ్డి ఇంటిముందు నిలబడ్డాము.

"అమ్మా! కాళ్లూ చేతులు కడుక్కోవడానికి చెంబుడు నీళ్లు తేమ్మా!" వెంకటరెడ్డి అడిగాడు.

"అబ్బబ్బ! మీ క్కూడా అంత తొందరైతే ఎట్ల మామా? కొంచెం ఓపిక పట్టండి. ఇక్కడ ఈయనగారేమో నోటిమింద కాయ పడకుండా ఒంటికాలిమింద నిలబడి ఊరూ నాడూ ఒకటి చేస్తా ఉండాడు."

వెంకటరెడ్డి ముఖం రంగులు మారింది. మారు మాట్లాడలేదు. అడుగు మీద అడుగ్గా పెరట్లోకి నడిచాడు. కాళ్లూ చేతులూ కడుక్కున్నాడు. ఒక పెద్ద గుండుచెంబు నీళ్లు నాకోసం తెచ్చాడు. ఆ చెంబు అందుకొన్నాను. ఆ వీధి వాకిట్లోనే కాళ్లు చేతులు కడుక్కున్నాను. చెంబును ఇంటి ముందర తిన్నెమీద పెట్టాను. నేను ముందు వెంకటరెడ్డి వెనకగా ఇంట్లోకి నడిచాము.

ఆ దృశ్యాన్ని చూస్తుంటే నాకు కంటిమీద రెప్ప పడలేదు!

వాడి కొడుకు. కోడి కత్తుల్లాంటి మీసాల్ను మెలేస్తూ అక్కడ జరుగుతున్న కార్యక్రమాన్ని పర్యవేక్షిస్తున్నాడు. వాడి ఈడువాళ్లే ముగ్గురు. వాళ్ల చేతుల్లో నాటుబాంబులు. మరొక ఇద్దరు తుపాకులు చేత పట్టుకుని దేనికైనా రెడీ అన్నట్లుగా! సన్నని చీరాల మొలగొలుకులతో వండిన అన్నం మల్లెపూవుల్ని మరిపిస్తూ ఉంది. వెంకటరెడ్డి భార్య ఆ అన్నాన్ని రెండు స్టీల్ బకెట్లకు నింపుతూ ఉంది. వాడి కోడలు. ఆమె హడావిడి చెప్పడానికి వీలు లేదు. రకరకాలుగా వండిన మాంసాన్ని రెండు కేరియర్లకు లోడ్‌చేస్తూ ఉంది.

"ఈ ఏర్పాట్లన్నీ ఎవరికి? ఎందుకీ తొందర? పోనీ, ఏ మంత్రిగారో మకాం వేసినాడను కోవడానికి ఆ మారుమూల పల్లెలో ఆస్కారం లేదు? అది అలా కాలిపోనీ, ఈ నాటు బాంబులు... తుపాకులు..."

అయోమయంగా వెంకటరెడ్డి మొగంలోకి చూస్తున్నాను.

"ఆయనకల్లా ఏం చూస్తావులే పెద్దయ్యా! నన్నడుగు. నే చెప్తాను."

వెంకటరెడ్డి కొడుకు నా సందేహాన్ని గ్రహించినట్లుంది. అందుకే చాలా తెంపుగా అన్నాడు. వాడివైపు చూశాను. మంచి కోపు మీద ఉన్నాడు.

"వాడుండ్లా? నా కొడుకు... మూలింటి మునసామిరెడ్డి. మా పార్టీ లీడర్ తలకాయి లేపించేస్తే అప్పటికి మేమేనా కోకలు కట్టుకోని తిరగతా ఉండేది. వచ్చే ఈదినం లోపల ఆ నాకొడుకు తలకాయి కండ్ల చూడకపోతే..."

వాడి కండ్లల్లోక నిప్పులు కురుస్తున్నాయి.

"మనిషి తల అంటే ఏమనుకున్నావురా?"

"ఇంతకాలంగా మేకపోతులు పొట్టేళ్ల గొంతులు కోళ్ల గొంతులు అవలీలగా కోసిపారేస్తా ఉంటిమి. అదే మాకు తెల్సింది కూడా. ఇప్పుడు కత అడ్డం తిరిగిపాయ.వాళ్లకు చేతయిన పని మాకు చేతగాకుండా పోతిందా?"

నా ప్రమేయం కానీ, నా మాటతో అవసరం కానీ లేనట్లుగా వాడు మూడు పెద్ద సీసాల విస్కీ సంచిలో సర్దుకున్నాడు. ఇద్దరు కేరియర్‌లు తీసుకుంటే ఇద్దరు అన్నం నింపిన స్టీల్ బకెట్లు అందుకున్నారు. ఎక్కడో పుట్టి మునిగిపోతున్నట్లుగా పరుగులు మీద బయలుదేరారు.

నిలువు రాయిలా నిలబడి వాళ్లవైపే చూస్తున్నాను.

"ఏం చూస్తారులే మామా! చూసి ఏం ప్రయోజనం? ఈ పరిస్థితిలో వాళ్లను దేవుడు కూడా ఆపలేడు. పోనీయండి! ఏది ఎట్లా జరగాలో అట్లా జరిగి తీరుతుంది. దానికి బాధపడి ప్రయోజనం? ఇంతకూ మీరెప్పుడు రావడం?"

వెంకటరెడ్డి కోడలు ఆ ఊళ్లోనే ఎలిమెంటరీ స్కూల్లో టీచర్‌గా పనిచేస్తూ ఉంది. ఆమె అన్నమాట నన్ను ఆలోచనలో పడేసింది.

ఆ అమ్మాయికి పాతికేండ్లకు అటో, ఇటోగా ఉంటుంది వయస్సు. ఆ అమ్మాయి అనిన మాట! ఆ పల్లెలో ఖూనీ జరగడం నా అరవై యేండ్ల జీవితంలో నేనెరగను. వింటూ ఉంటే నాకే ఒళ్లు పదురుతూ ఉంది. అయితే ఆ అమ్మాయికి చీమ కుట్టినట్లనిపించలేదు. అదేదో ఒక సర్వ సామాన్యమైన విషయంగా ఎలా జరగాలని ఉంటే అలానే జరిగితీరుతుందని ఆ వయస్సుకే వేదాంతమా? ఈ తరానికి ప్రాతినిధ్యమా? నా ఆలోచనల్లో నేనుంటే ఆ అమ్మాయి రెండు పీటలు వేసింది. పీటల ముందు విస్తరాకులు పరిచింది.

"కూర్చోండి మామా! భోంచేద్దురుగాని."

మారు మాట్లాడకుండా కూర్చున్నాము. ఆ అమ్మాయి అన్నం వడ్డించింది రకరకాల మాంసాహారాలతో సహా.

ముద్ద మింగుడు పడితే ఒట్టు! మంచికి మానవతకు, నీతికి నిజాయితీకీ, అమాయకతకు ఆనవాళ్లనిపించుకున్న పల్లెలేనా ఇవి? అన్న ఆలోచనే మింగుడు పడకుండా ఉంటే ముద్ద ఎలా మింగుడు పడుతుంది?

వెలగక్కలేని బాధముందు మింగుడుపడని ముద్ద!

సందేహానికి తావు ఇవ్వడానికి ఇష్టం లేనట్లుగా తినడం అయిందనిపించేకుందికి తలప్రాణం తోకకొచ్చింది. అప్పటికే ఆ అమ్మాయి ఇంటివెనక ఆరుబయట రెండు నులకమంచాలు వేసి పడకలు సిద్ధంచేసింది. వీధి వాకిట్లో వేయవలసిన పడకలు ఇంటి వెనకకు చేరడం నా ఆలోచనలకు మరికొంత ప్రేరణ ఇచ్చినట్లయింది. వెళ్ళి పడుకున్నాం. ప్రయాణపు బడలిక. ఆలోచనలతో అలసిన మనసు. పడుకుంటానే నిద్ర పట్టింది.

ఆ నిద్రలో కల-

తుపాకీ చేతపట్టి వెంకటరెడ్డి కొడుకు 'ధాం! ధాం!' అని పేలుస్తున్నాడు. ఇద్దరు చేతిబాంబులు విసురుతున్నారు. ఎవరో ముగ్గురు నేల కొరుగుతున్నారు. ఎదురు కాల్పులు... గాయాలు... రక్తపాతాలు... హాహాకారాలు... ఊళ్లో జనం దొరికిన దారి పట్టి పారిపోవడాలు... పోలీసులు... సాధింపులు... వేధింపులు!... వెంకటరెడ్డి కొడుకు చేతికి బేడీలు!... ఆ ఇంట్లో ఏడుపులు!...

ఉలిక్కిపడి లేచి కూర్చున్నాను.

చుక్క నడిమిట్ట కొచ్చింది.

ఎక్కడో రెండు కుక్కలు ఏడుస్తున్నాయి.

వెంకటరెడ్డి అన్నిటికి అతీతుడుగా నిద్రపోతున్నాడు.

కన్ను పొడుచుకున్నా నిద్రపట్టడం లేదు.

ఒకే ఒక్క ఏభై ఏండ్లకాలంలో ఎంతమార్పు?

అది మా అయ్యకాలం. ఇది నా కాలం. మా అయ్యది మోట్ల కాలం! నాది ఓట్ల కాలం!!

మోట్లకాలంలో మాఅయ్య రైతు. ఓట్లకాలంలో నేనురచయితను!

రైతుగా మాఅయ్య పాతాళగంగను పైకితెచ్చాడు. పదిమందికీ అంత బువ్వపెట్టే ప్రయత్నంలో పంటలుపండించాడు. ఆపంటకు చీడాపీడాపడ్తే విరుగుడుగా మందు కొట్టించాడు.

ఈ ఓట్లకాలంలో గుండెగుండెకు తగుదునంటూ పట్టిందే చీడపీడ! ఈ పీడతో ఊళ్లకు ఊళ్లే మండుతన్నాయే? విరుగుడు మందు ఎక్కడుంది? రచయితగా నేనేం చెయ్యాలి?

మోట్ల కాలాన్ని స్వాగతించలేను. ఈ ఓట్ల కాలాన్ని భరించలేను!

ఈ సందిగ్ధావస్థలో పడి కుళ్లుతూ కుములుతూ ఎన్నాళ్లు? ఎన్నేళ్లు?

"తెల్లగా గుడ్డకట్టిన ప్రతివెధవనాకొడుకు ఒక నాయకుడు కావాలన్న తపన తలవంచాల. ఆ తపనతో మనిషి ప్రాణాలనే పణంగాపెట్టే కిరాతకం తలవంచాల. ఓట్లు తండుకోవడం కోసరం వర్గాలను సృష్టించే దుష్ట సంప్రదాయం తలవంచాల!"

వెంకటరెడ్డి అన్నమాటలు చెవుల్లో గింగురుమంటున్నాయి.

అయితే మాటలకు మంత్రాలకు చింతకాయలు రాలవని నాకు తెలుసు.

అప్పుడప్పుడే తూర్పురేకలు మైలవిరుస్తున్నాయి. ●

ఆంధ్రప్రభ
(20, మార్చి 1996)